

Sygn. akt III USK 136/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania G. J., P. Sp. z o.o. w N.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Opolu
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 23 lutego 2023 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 21 września 2021 r., sygn. akt III AUa 103/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 września 2021 r., III AUa 103/21, Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu oddalił apelację od wyroku z dnia 3 grudnia 2020 r., V U 1170/20, którym Sąd Okręgowy w Opolu, zmienił decyzję z dnia 10 lipca 2020 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddziału w Opolu i stwierdził, że G. J. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, wypadkowemu i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu umowy zlecenia w okresie od 12 listopada 2019 r. do 17 lutego 2020 r. oraz w tym okresie nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom jako pracownik zatrudniony na podstawie umowy o pracę, a ponadto obciążył organ rentowy obowiązkiem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego wnioskodawcy.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik organu rentowego zarzucił naruszenie art. 22 § 1 k.p. oraz art 734 § 1 k.c. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że

ubezpieczonego G. J. i płatnika składek w okresie od 12 listopada 2019 r. do 17 lutego 2020 r. wiązała skuteczna umowa zlecenia, a nie umowa o pracę.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił występowaniem istotnego zagadnienia prawnego wymagającego odpowiedzi na pytanie, czy umowa zlecenia zawarta między ubezpieczonym a płatnikiem składek, w ramach której ubezpieczony świadczy czynności o takim samym charakterze (kierowcy autobusu w transporcie publicznym), ale w zmniejszonym wymiarze, na podstawie dokonywanych uzgodnień co do dni ich wykonania, ale na tej samej trasie przejazdu, jak przed rozwiązaniem stosunku pracy w związku z nabyciem prawa do emerytury pomostowej u tego samego płatnika składek, po upływie 6 dni roboczych (liczonych od poniedziałku do piątku) po rozwiązaniu umowy o pracę, stanowi w istocie umowę o pracę, o której mowa art. 22 § 1 k.p. stanowiącą tytuł do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnych, rentowego, wypadkowego i chorobowego, a nazwanie takiej umowy - umową zlecenia ma na celu obejście przepisów ustawy o emeryturach pomostowych?

Mając powyższe na uwadze, pełnomocnik organu rentowego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, to jest zmianę w całości wyroku z dnia 3 grudnia 2020 r. Sądu Okręgowego w Opolu przez oddalenie odwołania wnioskodawców oraz o orzeczenie o kosztach dotychczasowego postępowania według norm przepisanych (od każdego z wnioskodawców).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że

rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy w ramach tzw. przedsądu bada tylko powołane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie, zaś cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przyczyni się do rozwoju myśli prawnej i będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, lecz także przy rozpoznawaniu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Skarżący powinien dostrzec zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których zagadnienie powstało. Nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 29 kwietnia 2021 r., I USK 214/21, LEX nr 3245418; z 29 kwietnia 2021 r., I USK 128/21, LEX nr 3245435; z dnia 29 kwietnia 2021 r., I USK 99/21, LEX nr 3270192).

Powoływane przez skarżącego zagadnienie prawne było już wielokrotnie przedmiotem analizy Sądu Najwyższego i w związku z tym nie istnieje podstawa do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy podkreślał, że zatrudnienie może być wykonywane na podstawie stosunku cywilnoprawnego (umowy typu zlecenia, kontraktu menedżerskiego) lub stosunku pracy. Jeżeli w treści stosunku prawnego łączącego strony (ocenianego nie tylko przez treść umowy, ale przede wszystkim przez sposób jego wykonywania) przeważają cechy charakterystyczne dla stosunku pracy określone w art. 22 § 1 k.p. (wykonywanie za

wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę), to mamy do czynienia z zatrudnieniem na podstawie stosunku pracy, bez względu na nazwę umowy zawartej przez strony (art. 22 § 1¹ k.p.; por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 1979 r., I CR 440/78, OSPIKA 1979 nr 9, poz. 168; z dnia 2 grudnia 1975 r., I PRN 42/75, Służba Pracownicza 1976 nr 2, s. 28; z dnia 2 września 1998 r., I PKN 293/98, OSNAPIUS 1999 nr 18, poz. 582; z dnia 14 września 1998 r., I PKN 334/98, OSNAPIUS 1999 nr 20, poz. 646; z dnia 6 października 1998 r., I PKN 389/98, OSNAPIUS 1999 nr 22, poz. 718; z dnia 22 grudnia 1998 r., I PKN 517/98, OSNAPIUS 2000 nr 4, poz. 138; z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 535/98, OSNAPIUS 2000 nr 5, poz. 175; z dnia 9 lutego 1999 r., I PKN 562/98, OSNAPIUS 2000 nr 6, poz. 223; z dnia 7 kwietnia 1999 r., I PKN 642/98, OSNAPIUS 2000 nr 11, poz. 417). I odwrotnie, jeżeli w treści stosunku prawnego nie przeważają cechy charakterystyczne dla stosunku pracy, to nie można przyjąć, aby taki stosunek prawny łączył strony. Umowa, na podstawie której jest świadczona praca, nie może więc mieć mieszanego charakteru, łączącego elementy umowy o pracę i umowy cywilnoprawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2002 r., I PKN 786/00, OSNP 2004 nr 2, poz. 30). Oceny, czy cechy charakterystyczne dla stosunku pracy mają charakter przeważający należy dokonywać na podstawie wszelkich okoliczności sprawy, przede wszystkim takich jak: wola stron, w tym także wyrażona w nazwie jaką strony nadały umowie (por. wyrok z dnia 5 września 1997 r., I PKN 229/97, OSNAPIUS 1998 nr 11, poz. 329; wyrok z dnia 25 kwietnia 1997 r., II UKN 67/97, OSNAPIUS 1998 nr 2, poz. 57; wyrok z dnia 28 stycznia 1998 r., II UKN 479/97, OSNAPIUS 1999 nr 1, poz. 34; wyrok z dnia 4 lutego 1998 r., II UKN 488/97, OSNAPIUS 1999 nr 2, poz. 68; wyrok z dnia 17 lutego 1998 r., I PKN 532/97, OSNAPIUS 1999 nr 3, poz. 81, Monitor Prawniczy 2000 nr 1, s. 36 z glosą W. Cajsela; wyrok z dnia 3 czerwca 1998 r., I PKN 170/98, OSNAPIUS 1999 nr 11, poz. 369; wyrok z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPIUS 1999 nr 14, poz. 449; wyrok z dnia 2 września 1998 r., I PKN 293/98, OSNAPIUS 1999 nr 18, poz. 582; wyrok z dnia 23 września 1998 r., II UKN 229/98, OSNAPIUS 1999 nr 19, poz. 627; wyrok z dnia 6 października 1998 r., I PKN 389/98, OSNAPIUS 1999 nr 22, poz. 718; wyrok z dnia 4 marca 1999 r.,

I PKN 616/98, OSNAPiUS 2000 nr 8, poz. 312; wyrok z dnia 7 kwietnia 1999 r., I PKN 642/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 417; wyrok z dnia 9 grudnia 1999 r., I PKN 432/99, OSNAPiUS 2001 nr 9, poz. 310; wyrok z dnia 5 grudnia 2000 r., I PKN 127/00, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 356); obowiązek osobistego wykonywania pracy, zakaz wyręczania się osobami trzecimi (por. wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157, OSPiKA 1965 nr 12, poz. 253 z glosą T. Gleixnera, OSPiKA 1966 nr 4, poz. 86 z glosą S. Wójcika; wyrok z dnia 2 października 1969 r., I PR 246/69, OSNCP 1970 nr 7 8, poz. 138; wyrok OSPIUS w Krakowie z dnia 18 grudnia 1975 r., II U 2867/75, Służba Pracownicza 1976 nr 10, s. 28; wyrok z dnia 2 grudnia 1975 r., I PRN 42/75, Służba Pracownicza 1976 nr 2, s. 28; wyrok z dnia 4 grudnia 1997 r., I PKN 394/97, OSNAPiUS 1998 nr 20, poz. 595; wyrok z dnia 2 grudnia 1998 r., I PKN 458/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 94; wyrok z dnia 6 października 1998 r., I PKN 389/98, OSNAPiUS 1999 nr 22, poz. 718; wyrok z dnia 28 października 1998 r., I PKN 416/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 775); bezwzględne obowiązywanie zasady odpłatności (por. wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157; wyrok z dnia 5 grudnia 2000 r., I PKN 133/00, OSNAPiUS 2002 nr 14, poz. 326); pracowniczy obowiązek starannego działania, a nie osiągnięcia rezultatu oraz obciążenie pracodawcy ryzykiem prowadzenia działalności (por. wyrok z dnia 4 kwietnia 1930 r., I C 201/30, Zb.Urz. 1930, poz. 84; wyrok z dnia 19 kwietnia 1932 r., I C 2105/31, Zb.Urz. 1932, poz. 86; wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157; wyrok z dnia 2 grudnia 1975 r., I PRN 42/75, Służba Pracownicza 1976 nr 2, s. 28; wyrok SA w Rzeszowie z dnia 21 grudnia 1993 r., III AUr 357/93, OSA 1994 nr 6 poz. 49). W orzecznictwie wskazuje się też inne cechy charakterystyczne dla stosunku pracy, takie jak: wykonywanie pracy skooperowanej, zespołowej (por. wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157; wyrok z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 415/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 780; wyrok z dnia 22 grudnia 1998 r., I PKN 517/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 138); ciągłość świadczenia pracy (por. wyrok z dnia 27 lutego 1979 r., II URN 19/79, Nowe Prawo 1981 nr 6, s. 82; wyrok z dnia 14 grudnia 1999 r., I PKN 451/99, OSNAPiUS 2001 nr 10, poz. 337); specyficzne zasady funkcjonowania podmiotu zatrudniającego (por. wyrok z dnia 15 października 1999 r., I PKN 307/99, OSNAPiUS 2001 nr 7,

poz. 214); występowanie pewnych cech charakterystycznych dla stosunku pracy, np. wypłaty wynagrodzenia za godziny nadliczbowe (por. wyrok z dnia 4 grudnia 1998 r., I PKN 484/98, OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 62), wypłaty zasiłku chorobowego i korzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyrok OSPiUS w Łodzi z dnia 25 listopada 1975 r., I P 848/75, Służba Pracownicza 1976 nr 4, s. 38) albo cech obcych stosunkowi pracy, np. obowiązku "odpracowania" urlopu (por. wyrok z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 535/98, OSNAPiUS 2000 nr 5, poz. 175; wyrok z dnia 14 lutego 2001 r., I PKN 256/00, OSNAPiUS 2002 nr 23, poz. 564) lub wykonywania pracy "na wezwanie" pracodawcy w celu zastępstwa nieobecnych pracowników (por. wyrok z dnia 28 czerwca 2001 r., I PKN 498/00, OSNP 2003 nr 9, poz. 222).

Sąd Najwyższy przyjmował także, że jeżeli umowa wykazuje wspólne cechy dla umowy o pracę i umowy prawa cywilnego z jednakowym ich nasileniem, o jej typie (rodzaju) decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może być wyrażony także w nazwie umowy (por. wyrok z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449). W ocenie Sądu Najwyższego umowa, na podstawie której jest świadczona praca, nie może mieć mieszanego charakteru, łączącego elementy umowy o pracę i umowy cywilnoprawnej. Oceny, czy cechy charakterystyczne dla stosunku pracy mają charakter przeważający, należy dokonywać na podstawie wszelkich okoliczności sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2008 r., II UK 209/08, LEX nr 737389, wyrok z dnia 2 października 2012 r., II UK 58/12, Monitor Prawa Pracy 2013 nr 3, s. 156). W przypadku, gdy w stosunku prawnym nie przeważają cechy stosunku pracy, to o jego charakterze przesądza nazwa i sposób realizacji zobowiązania. (por. wyrok z dnia 2 września 1998 r., I PKN 293/98, OSNAPiUS 1999 nr 18, poz. 582).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący podniósł, że Sądy meriti nieprawidłowo przyjęły, że stosunek łączący strony wykazuje cechy charakterystyczne dla umowy o świadczenie usług. Sposób motywowania przez skarżącego występowania istotnego zagadnienia prawnego sprowadza się w istocie do polemiki z poczynionymi przez Sądy orzekające ustaleniami faktycznymi. Tymczasem w myśl art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub

oceny dowodów. Podkreślić należy, iż Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Z ustaleń poczynionych przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie wynika, że wnioskodawca zatrudniony pierwotnie w ramach umowy o pracę na stanowisku kierowcy i konduktora, po zawarciu umowy o świadczenie usług nadal zajmował się przewozami pasażerskimi, ale w tym stosunku prawnym brakowało cechy podporządkowania pracowniczego. Świadczone usługi przewozu miały charakter doraźny i wykonywane były w przypadku absencji pracowników płatnika. Wnioskodawca nie został zatrudniony w konkretnym wymiarze etatu, a tylko na tyle godzin ile wyznaczały ramy konkretnego przejazdu. Przy czym zatrudniony współdecydował o tym kiedy wykona określoną usługę, a jego wynagrodzenie uzależnione było od rzeczywistego wykonania określonej pracy. Powyższe zdaniem Sądów przesądzało o uznaniu, że zatrudnienie nastąpiło na odmiennych warunkach niż w okresie zatrudnienia pracowniczego.

Skarżący nie zdołał zatem wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.